

pravilni določnik za glagoli zaznavanja; „me je videl *nadaljevati*“ (prav: je videl, da nadaljujem, 38); „sem jih videl *prihajati*“ (prav: sem videl, da prihajajo, 93)? Raznoterosti: tem *boljše* (prav: bolje, 155); *ladija* (prav: ladja, 12 in drugod.); *kamelin* (prav: kamelji) hrbet (19); *vsaki* (*vsak*) dan (21); ki *ga bom vama* (ki *vama ga bom*) pokazal (86); *vjela* (*ujela*, 158); po mojem vstopu v *samostanu* (*samostan*, 44); s Morhangem (z, 59); z (*s*) tenko plastjo (102); *surovo* (*sirovo*, 70); *surovost* (*sirovost*, 105) i. dr. *Andrej Budal.*

Ernst Ottwalt: Jer oni znaju šta čine. Roman o nemačkom pravosodju. Prevedel iz nemščine Nikola Mirković. Izdanje »Nolit« v Beogradu. 285 str.

Danes zajema Nemčijo val šovinističnega barbarizma, ki z brezobzirno, neupravičeno krutostjo zatira vse, kar nasprotuje miselnosti nekronanemu monarhu tretjega carstva. Ta roman nemškega pravosodja nam razkriva marsikatero zagonetko tega preobrata v Nemčiji. To je roman, ki razgrinja v svoji tendenčni zasnovi v osebi sodnika Wilhelma Dickmanna sistem vsega nemškega pravosodja po vojni in je zaradi svoje objektivne, globoko zajete realne vsebine tako učinkovit, da ga lahko uvrstimo med najodličnejše zgodovinsko-socialne romane povojne nemške literature. Kakor nam Sinclairja Lewisa roman Ann Vickers odkriva vso laži-humanost ameriškega kaznilničnega sistema, tako nam v tej knjigi sodnik Dickmann, ta odlični zastopnik nemške visoke družbe in slep organ nemškega paragrafa, razkrije vso tragiko zastarelega pravosodja republike in skozi te zakone vso jalovo brezbržnost republikanskih *vlastodržcev*, ki niso znali ustvariti iz cesarstva resnične republike. Nemško plemstvo in vsa nemška elita sta še vedno živela v cesarski Nemčiji, na nemških univerzah se je tudi v republiki še vedno gojil duh burševstva, industrijski in zemljiški baroni so še vedno pošiljali vdanostne brzozjavke odstavljenemu monarhu, vsi pozabljeni maršali so še vedno paradirali v cesarskih uniformah in nemški sodnik Dickmann, ki zastopa v romanu vso nemško justico, vidi v republiki ponižanje rajha in v njem je še vedno vsa oholost protežiranega razreda, kakor v tistem nemškem poslancu, ki je ob priliki, ko so vstopili v parlament zastopniki nemškega delavstva, vzkliknil: Hier riecht's nach Pöbel! In tako se zgodi, da obsodi Dickmann brezposelnega in sestradanelega delavca, ki je vzel iz razbitega izložbenega okna klobaso, na sedem mesecev zapora. Sedem mesecev zapora, ker je bil človek lačen! Sedem mesecev zaradi ene klobase! Ne, ne zaradi klobase — temveč zaradi motenja javnega miru in reda! To je velika razlika! Kadar danes lačen človek samemu sebi pomaga s tem, da prazni izložbe, sta javni mir in avtoriteta države v nevarnosti. Zakaj ni obtoženec prosil? Stoj! Prosjačenje je prepovedano. Kaznuje se s kaznijo do štirih tednov!!! Nemško pravosodje se ne vprašuje po vzroku brezposelnosti! Nemški sodnik ne pozna biološkega pojava lakote! Nemški sodnik sodi po danem zakonu in nemški sodnik se ne bo mučil z vprašanjem, ali je ta zakon dober ali slab. Kazen mora biti! Po nemških zaporih sedi vsak dan po 45.000 ljudi...

In tako obsodi Dickmann po zakonih republike brezposelnega delavca na sedem mesecev strogega zapora, grofa Bornina, ki je v svoji hosti nevarno obstrelil kmeta samo zato, ker je šel po njegovi lastnini, pa oprosti. In sodišče nemške republike sodi nemške delavce v Porurju, ki jih je glad pognal na cesto, da so zapretili s pestjo industrijskim baronom: tri smrtne obsodbe, ostali

nad sedemdeset let robije. V imenu republike! In sodnik Dickmann sodi v imenu republike lačne delavce, v srcu pa poje hosano kajzerju in nemški šlahti! Republika ga je ohranila do zadnjega paragrafa. Hoch, eure Majestät!

V tem romanu je Ottwalt s čudovito preprostostjo združil v sodniku Dickmannu človeka in predstavnika nemškega meščanstva, ki se z vso silo bori proti vsemu, karkoli bi bilo nevarno zanj in njemu enakim. Dickmann se ne muči z vprašanji o vzrokih bede in nezadovoljstva . . . Čemu? On je le zapisan paragraf, trd, nem, neizpros. V njem se bori slutnja novega, nastajajočega človeka, in mnogokrat zapada silnemu notranjemu boju: ta novi, popolnejši človek se bori s staro miselnostjo. In v Dickmannu podleže. Paragraf! Avtoriteta! Kazen! Pade in se ne more premakniti s piedestala nazorov svojega kroga, ki ne vidi čez tangento svoje kaste niti za ped daleč. Tudi Dickmann postane z vsem svojim bistvom delec te justične mašinerije in njegova patriarhalna oholost postaja bolj in bolj brezčutna kakor paragraf. Dickmann sodi: sedem mesecev, dve leti, deset let . . . Pa ne vidi niti ene same nemške celice. In ko leže zvečer v svojo posteljo, da se od vseh sodb, ki jih je v teku dneva izrekel, pravično spočije v zavesti, da je storil svojo veliko dolžnost, leži na slamnjačah 45.000 kaznencev v nemških zaporih. Ne morejo spati. Čujejo korake stražarjev. Ne morejo zaspati, zakaj v srcu je krvava misel: zakaj imenujejo bedo zločin?! Matere mislijo na svoje sinove, sestre na brate, žene na svoje može . . . 45.000! In na tisoče nemških sodnikov se zadovoljno ozira po temni, udobni spalnici, dokler ne zaspi. Dobro spijo. Njihova vest je čista!!!

Psihološki moment tega tipičnega predstavnika božanskega nemštva je globoko zajet v premnogih situacijah njegovega življenja. Prav gotovo je to roman, ki je po svoji sodobni in pereči vsebini silno poglobljen v vse najbolj žgoče odtenke te kritične dobe in ni nič čudnega, če je žel toliko uspehov. Vsekakor pa sijajen primer, da nista samo lakota in beda snov za socialne romane in da ni samo delavec edini motiv za socialnega pisatelja, kakor nekateri naši „socialni“ kritiki mislijo in pišejo.

T. Seliškar.

Janez Rožencvet: Pravljičice. Podobe narisal M. Bambič. 1932. Založila Družba sv. Mohorja v Celju.

Čas radija, tonfilmov in električnih dinamoetrojev je današnji mladini odpihnil mnogo idiličnega gledanja starih babic na svet in na stvari okrog sebe. Mladina našega časa skoraj ne more več verovati obenem v verodostojnost vil in modernih pilotov, v začarane gradove in moderne konstrukcije nebotičnikov in železobetonskih mostov, v srebrna jezera, dobre prince in princeske pa v tako zvani prazni lonec. Marsikaj starega je padlo. Resnica je, da želi otrok svoji fantaziji zmerom novega odtoka in naj ga najde potem že, kjerkoli hoče. Zato je pač jasno, da je treba tudi pravljico umetnost spraviti v sklad z novimi razgledi in potrebami, če hočemo, da ne bo capljala za življenjem s koraki malega gozdnega škrate.

Rožencvet je močno začutil usodo današnjega dne, vendar se še ni čisto otresel duševnosti starega sveta. Na preperelo platno tradicije je naslikal nekaj modernih motivov, zaradi česar delajo te pravljice (12) bolj ali manj sodoben vtis ter so se lepo približale fantaziji mladega človeka. Pohvaliti moram drznost, da se je pisatelj, pri nas menda prvi, upal uvesti v pravljico „tvegano“ socialno noto. Prikrit ironični humor, zdrava življenjska fantazija in smisel za